

11.32x30.69	1	עמוד 22	כותרת - גלובס	04/2012	31664262-0
אגודה לזכויות האזרח - 89354					

חדיניות השב"ס / פרופ' בועז סנג'ור

קריאת גנאי

כה מעטים? ולמה רק לאסירים הרשומים כלומדים? מה רע בלימוד עצמי? ומדוע להבחין לפי הרתיקות? הרי גם לארדתיים נזקקים לספרים. אין פלא, אפוא, שאסירים רבים "נרחפים" לדת.

מה עדיף שיעשו?

כיצד נימק השב"ס בפני ביהמ"ש העליון את הגזירה החדשה? השב"ס טען שמדובר באיזון בין רווחת האסיר, חופש הביטוי וחופש הדת והפולחן, וקידום שיקום, לבין שיקולים הנוגעים לביטחון האסירים: שוויון, שמירה על הסדר והמשמעת, והיערכות לתרחישים של שריפה, התלויים בכמות החומר הדליק שבתא. בנוסף, השפעת עומס הציוד על הצפיפות, אפשרות החיפושים וניוד האסירים.

ראשית, לשריפות. בדירות המגורים שלנו, ואפילו בחדרי הילדים, ניצבים ספרים רבים מאוד. בעקבות טיעון זה הייתי מצפה להמלצה לציבור לרוקן את חדרי הילדים מספרים. שנית, תירוצי השב"ס אינם מצדיקים התערבות במספר הספרים שמחזיקה האסירה. ניתן להשיג את מטרותיו בדרך פשוטה: להקציב לכל אסירה נפח אחסון מסוים, ארון, שתחליט כמה ספרים יהיו בו לצד חפצים אחרים. הקריטריון הוא נפח האחסון ולא סוג ומספר החפצים (למעט, כמובן, חפצים אסורים כגון נשק וסמים). שלישית, בעניין הביטחון – מה טוב מאסירים שקוראים? מה עדיף שיעשו?

השופטת דורית ביניש, שדנה בפגיעה בחופש הביטוי, קבעה ששלושה ספרים המוחזקים בתא מאפשרים לאסיר לממש את חופש הביטוי שלו. זאת, בהתחשב באפשרות להחליף ספרים בספרייה (המוגבלת מאוד!) של הכלא, פעם בשבוע. היא רימזה: "ומה אם יש לאסירה ספרים עם קשר סנטימנטלי? ואם היא קוראת ומהר כמה ספרים במקביל? ואם היא רוצה להשוות בין ספרים או לכתוב בעצמה מאמר או ספר, תוך הסתמכות על ספרים? אולי האסירה נוהגת לחזור על קטעים? ואולי הספרים הם חלק מזיכרונותיה – חלק ממנה? לאחר שאלות אלו, הקביעה שאין כאן פגיעה משמעותית בחופש הביטוי מביכה, שכן משופטים הייתי מצפה להבנת הצורך בספרים.

במכתב לאחיו כתב דוסטויבסקי שבתקופת מאסרו הדבר הקשה לו ביותר היה הניתוק מהספרים. חבל שבית המשפט העליון אישר את ההגבלה. אינני מוצא הצדקה לכך וחוששני שמדובר באיווולת: אילו קיוונו שהאסירים יעסקו בפעילות – קריאה הייתה הטוענת לכתר. ●

לענישה הפלילית ארבע מטרות: גמול, הרתעה, מניעה ושיקום. בעבר רווחה האשליה שניתן לשקם אנשים במאסר, ולכן נהגו להאריך את תקופות המאסר – בניסיון כושל לחנך אסירים. מחקרים מלמדים שהמאסר פוגע בשיקום, ולכן כשמדובר באסירים שאינם "המסוכנים המעטים", יש להימנע ממאסר. בתפיסה המודרנית יש להפוך את השיקום לזכות חוקתית: אין לכפות; אלא לאפשר לאסירה המעוניינת בכך תוכניות לימוד או עבודה.

גם אצלנו משקיעים מיליוני שקלים בשנה בתוכניות כאלו. על רקע זה, אם

במכתב לאחיו, כתב דוסטויבסקי כי הדבר הקשה לו ביותר בתקופת מאסרו היה הניתוק מהספרים. כאן פגיעה של ביניש שאין בחופש הביטוי מביכה. משופטים הייתי מצפה להבנת הצורך בספרים

אסיר מעוניין להחזיק ספרים ולקרוא – הניתן להצדיק הגבלה על מספרם? הרי לכאורה הדבר עשוי להעניק שיקום בחינם.

בעבר קבע בית המשפט העליון כי עונש המאסר הוא רק שלילת חופש התנועה, והכלא לא אמור לחצוץ בין האסיר לכבודו וליתר זכויות האדם. חשוב שנזכור אמירה זו בבחינת פסק הדין החדש.

שתי אסירות עתרו, בסיוע האגודה לזכויות האזרח, נגד הגזירה ("מדיניות") החדשה של שירות בתי הסוהר: לפני העתירה התיר השב"ס לאסירים להחזיק 8 ספרי קריאה. בהתאם ל"מדיניות" החדשה הוגבלו הספרים המותרים להחזקה בתא לאחד(4), 4 ספרי לימוד – בתנאי שהאסיר לומד לימודים פורמליים ו-4 ספרי דת. בית המשפט לעניינים מנהליים דחה את עתירתו. לאחר הערעור לעליון שינה השב"ס את ה"מדיניות" והתיר להחזיק 3 ספרי קריאה. בנוסף, מתאפשר ל"אסיר הזכאי לכך" (דתי) להחזיק שני ספרי דת, ולאסיר שלומד רשמית גם ספרי לימוד, ובלבד שמספר הספרים הכולל יהיה עד 7 (וללא דתי – 5). שאלותיי: באשר לספרי לימוד, מדוע

הכותב הוא ראש החטיבה למשפט פילי ולקרימינולוגיה במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן